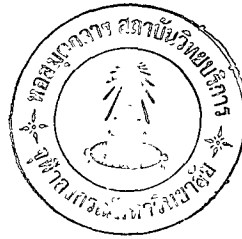

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณภาพของการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของกระบวนการหลักสูตร เซเลอร์ (Saylor)¹ และ ทาบ่า (Taba)² ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ ความมุ่งหมายของการศึกษา การจัดเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล องค์ประกอบเหล่านี้จะต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องและสอดคล้องกัน กล่าวคือ การจัดเนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้อีก กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลย่อมจะต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา ดังนั้นหากองค์ประกอบของหลักสูตรส่วนใดส่วนหนึ่งขาดความสอดคล้องกัน หรือมีความบกพร่อง คุณภาพของการศึกษาในระดับนั้นย่อมปราศจากความสมบูรณ์ไปด้วย

จากรายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 ของกองพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ³ ปรากฏให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา

¹ J.Galen Saylor, and William M. Alexander, Planning Curriculum for Schools (New York : Holt, Rinehart and Winstons, Inc., 1974), p. 17.

² Hilda Taba, Curriculum Development : Theory and Practice (New York : Harcourt, Brace & World, Inc., 1962), pp.424 - 425.

³ กองพัฒนาหลักสูตร, กรมวิชาการ, "รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503" วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 4 (พฤษภาคม - สิงหาคม, 2517), 1 - 18.

และมีระบบศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน ยังขาดคุณภาพอย่างแท้จริง สาเหตุเนื่องมาจากมีความบกพร่องในองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ ความมุ่งหมายของการศึกษาในระดับประถมศึกษากว้าง มีลักษณะเป็นสากลเกินไป มิได้ตั้งอยู่บนความจริงที่เป็นลักษณะเฉพาะของบ้านเมืองไทย ไม่สอดคล้องกับลำดับขั้นวุฒิภาวะของผู้เรียน ความมุ่งหมายของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไม่ได้ระบุหน้าที่ของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน ทำให้ยากแก่การกำหนดความมุ่งหมายของชั้นมัธยมศึกษา และการศึกษาชั้นนี้ขาดความสัมพันธ์กับการศึกษาชั้นอื่น ๆ เป็นต้น เนื้อหาของบางวิชาในระดับมัธยมศึกษาขาดความต่อเนื่อง และบางวิชามีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับวิชาอื่น เช่น วิชาภูมิศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ ยิ่งไปกว่านั้นทั้งสองวิชานี้ยังมีเนื้อหาล้าสมัยและไม่ทันต่อความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษา ครูส่วนมากยึดแบบเรียนหรือคู่มือครู เป็นแนวทางสำหรับการสอนแทนหลักสูตร ครูจำนวนมากไม่ได้ศึกษาความมุ่งหมายของการศึกษา สอนเพื่อให้นักเรียนสอบไล่ได้ การวัดและประเมินผลการเรียนยังบกพร่อง กล่าวคือ ไม่ครอบคลุมเนื้อหาวิชา และการนำคะแนนรวมมาใช้เป็นเกณฑ์พิจารณา การได้ตก ไม่ได้ช่วยส่งเสริมการเรียนของเด็กได้เท่าที่ควร กระดาษของวิชาที่มีข้อสอบหลายฉบับ ไม่ได้สัดส่วนกับเนื้อหาที่กำหนดให้เรียน ขาดการวิเคราะห์ผลการสอบ และมีให้นำเอาผลการสอบมาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาการสอน เป็นที่เห็น ด้านแบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนในระดับมัธยมศึกษา กรมวิชาการได้เสนอแนะให้มีการวิเคราะห์แบบเรียนทุกเล่มและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จากรายงานของกรมวิชาการฉบับนี้ชี้ให้เห็นความบกพร่องของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในหลาย ๆ ด้าน จึงจำเป็นที่นักวิจัยควรจะได้ศึกษาค้นคว้า โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องความต่อเนื่องและความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปฏิรูปหลักสูตรในอนาคต

หลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนหลายหมวดวิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และศิลปะศึกษา เป็นต้น วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของบุคคล เพราะเป็นวิชาที่มุ่งจะให้การศึกษาและฝึกอบรมในเรื่องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม วิชานี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคมดังที่ อิงเกิด

(Engle)⁴ ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาว่า "ความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาไม่ใช่ต้องการให้รู้เพียงข้อเท็จจริง แต่เพื่อสร้างลักษณะนิสัยของบุคคล ความมุ่งหมายของวิชานี้ คือการสร้างบุคลิกให้เป็นพลเมืองดี (The goal of the social studies lies not in information but in the character of people. The goal is the good citizen.)" การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดวิชาสังคมศึกษาไว้ในหลักสูตรด้วย

วิชาสังคมศึกษาคือเป็นวิชาพื้นฐานของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกประเภท จะต้องจัดให้มีการเรียนการสอนวิชานี้ไว้ในชั้นปีที่ 9 (Grade nine) ถึงชั้นปีที่ 12 (Grade twelve) เป็นเวลา 3 หรือ 4 ปี โคนันท์ (Conant)⁵ ได้ศึกษาการจัดโรงเรียนมัธยมแบบประสมในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลของการวิจัยโดยการส่งแบบสอบถาม เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการจัดหลักสูตรสังคมศึกษาเป็นวิชาพื้นฐาน ปรากฏว่า ร้อยละ 3.4 ของข้อมูล ต้องการให้หลักสูตรจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาพื้นฐานในชั้นมัธยมศึกษาเพียง 1 ปี ร้อยละ 28.3 ต้องการให้หลักสูตรจัดให้มีการเรียนการสอนสังคมศึกษาเป็นวิชาพื้นฐานเป็นเวลา 2 ปี ร้อยละ 43.4 ต้องการให้หลักสูตรจัดให้มีการสอนสังคมศึกษาเป็นวิชาพื้นฐาน เป็นเวลา 3 ปี และร้อยละ 24.9 ต้องการให้หลักสูตรจัดให้มีการสอนสังคมศึกษาเป็นวิชาพื้นฐานเป็นเวลา 4 ปี สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ครูในโรงเรียนมัธยมดังกล่าว จำนวนถึงร้อยละ 71 มีความคิดเห็นว่า หลักสูตรควรจัดให้มีการเรียนการสอนในเรื่องปัญหาเกี่ยวกับการปกครอง

⁴ Shirley H. Engle, "Decision-Making : The Heart of Social Studies Instruction" Crucial Issues in The Teaching of Social Studies. (New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1964), pp. 29 - 30.

⁵ James Bryant Conant, The Comprehensive High School : A Second Report to Interested Citizens (New York : McGraw-Hill Book Company, 1967), pp. 32 - 35.

และการเศรษฐกิจของประเทศในระดับ 12 (Grade twelve) โดยเสนอแนะให้ใช้กิจกรรม การอภิปรายและข่าวสาร บทความต่าง ๆ ประกอบการสอนเพื่อเตรียมนักเรียนให้เป็น พลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย

การพัฒนาหลักสูตรในวิชาสังคมศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของ ประเทศไทยในอนาคตจะมีความสำคัญมากขึ้น อาจจะถูกกล่าวได้ว่า หลังวันมหาวิปโยคที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา สังคมไทยได้ค้นคว้าหาพินิจพิจารณาความเป็นมาของสังคมยิ่ง กว้างครั้งใด ๆ ในยุคปัจจุบัน ในด้านการศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการศึกษา ได้วิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่า การศึกษาของไทยไม่เหมาะสมกับกาลเวลาควรประการทั้งปวง รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษานี้เป็นอย่างยิ่ง จึงได้แถลงนโยบาย ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2517 ว่า

... รัฐบาลนี้จะเร่งรัดจัดการศึกษาอบรม เพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย เน้นในเรื่องการอบรม วัฒนธรรมและการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ...
จะวางรากฐานและแนวทางปฏิบัติในการปฏิรูปการศึกษา ...⁶

เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว รัฐบาลจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูป การศึกษา เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2517 เพื่อดำเนินการศึกษาปัญหา พิจารณา แนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการศึกษาของไทยให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จากการศึกษาปัญหาของการศึกษาในปัจจุบัน และการพิจารณาหาแนวทางปฏิบัติ ในอนาคตของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของ วิชาสังคมศึกษามากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากบทสรุปเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

⁶ คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูป การศึกษา เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี (กรุงเทพ มหานคร: 2517), หน้า ช.

ที่คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ไต่ถั่วไว้ คือ

การศึกษาที่พึงประสงค์จะต้องเป็นการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะและทัศนคติให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เขาใจสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ แลวนำความรู้ความเข้าใจมาไขว่คว้าปัญหา และเสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น โดยกลมกลืนกับธรรมชาติ

รัฐต้องจัดการศึกษาเพื่อสร้างความสำเร็จในการเป็นคนไทยร่วมกัน ความเป็นครอบครัวและการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ รวยพัฒนาระบบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ปฏิรูปการอุดมศึกษา สุนทรียธรรม และความเสมอภาคในสังคม เสริมสร้างความรู้ใหญ่คณและกลุ่ม ชนสามารถสื่อสารเขาใจกัน มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ มีศีลธรรม มีความ สนใจในตนเอง มีความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพที่ เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเขาใจใน ตนเอง ครอบครัว ชุมชนชาติ สังคม กิเลส วิถีวัฒนธรรม และวิถีการต่าง ๆ และรักอิสรภาพและการแสวงหาความจริงเพื่อชีวิตและสังคมที่ดีขึ้น⁷

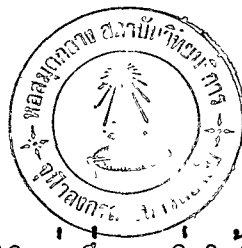
คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ไต่สรุปไว้ว่า หลักในการปฏิรูปการ ศึกษาของไทยนั้น จะต้องเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518⁸ ได้กำหนดให้วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาบังคับร่วมกับวิชาภาษาไทย สวัสดิ์ จงกอด⁹ อดีตหัวหน้ากองพัฒนาหลักสูตร กรม วิชาการ ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรประถมศึกษาฉบับใหม่ ซึ่งคาดว่าจะเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2520

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1. (บทคัดย่อ)

⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518. (อัครดาเนนา)

⁹ สัมภาษณ์อาจารย์สวัสดิ์ จงกอด, อดีตหัวหน้ากองพัฒนาหลักสูตร เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2517, เวลา 09.25 - 09.50 น., ณ กองพัฒนาหลักสูตร กระทรวง ศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร.

และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับใหม่ ซึ่งจะเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2519 ได้จัดวิชา สังคมศึกษาและวิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับเรียนเดียวกัน สำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอน ต้น ในระยะแรกจะมีลักษณะเป็นการผสมผสานกันระหว่างหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอน ต้น พุทธศักราช 2503 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประสม พุทธศักราช 2512

เนื่องด้วยความบกพร่องของหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 โดยเฉพาะ ในด้านความมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งมีผู้กล่าวว่าเป็นลุลอยจนไม่อาจใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการศึกษาได้อย่างมีประ- สติภาพ กอปรทั้งครูส่วนใหญ่ยังยึดถือแบบเรียนเป็นหลักในการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึง ตองการศึกษาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษา ซึ่งมีแนวโน้มจะเป็น วิชาสำคัญของหลักสูตรมัธยมศึกษาในอนาคต กับความมุ่งหมายของหมวดวิชาสังคมศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการกำหนดความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาสังคม ศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับใหม่ ซึ่งจะเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2519 ตลอดจนเป็นข้อ เสนอแนะสำหรับการเรียบเรียงหรือปรับปรุงแบบเรียน และเป็นแนวทางสำหรับการจัดการ เรียนการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างความมุ่งหมายกับ เนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษา ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประ- สม พุทธศักราช 2512 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2514) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา วิชาจากแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน และหนังสือประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาเนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษา ของหลักสูตรมัธยม ศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประสม พุทธศักราช 2512 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข

พ.ศ. 2514) เท่านั้น

2. การศึกษาเพื่อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษานี้ ได้กระทำโดยการวิเคราะห์จากแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน และหนังสือประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตาม คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการกำหนดแบบเรียนสำหรับเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2517" ซึ่งจัดพิมพ์ในโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม มีจำนวน 19 เล่ม ดังต่อไปนี้

- (1) หนังสือประกอบการเรียนสังคมศึกษาวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ค.ม.ศ.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2517
- (2) หนังสือประกอบการเรียนสังคมศึกษาวิชาหน้าที่พลเมือง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ค.ม.ศ.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2517
- (3) หนังสือประกอบการเรียนสังคมศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ค.ม.ศ.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2517
- (4) แบบเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดย พ.อ. พูนพอด อาสนจินดา (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) พิมพ์ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2517
- (5) หนังสือประกอบการเรียนสังคมศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ไทยและต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ค.ม.ศ.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2516
- (6) หนังสือประกอบการเรียนสังคมศึกษาวิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ค.ม.ศ.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2516
- (7) หนังสือประกอบการเรียนสังคมศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ค.ม.ศ.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2515
- (8) แบบเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดย พ.อ. พูนพอด อาสนจินดา (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) พิมพ์ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2517
- (9) หนังสือประกอบการเรียนสังคมศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ วิชาเลือก ชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 2 (ค.ม.ส.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 4
พ.ศ. 2516

(10) หนังสือประกอบการเรียนตั้งคัมภีร์วิชาประวัติศาสตร์ไทยและต่างประเทศ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ค.ม.ส.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2515

(11) หนังสือประกอบการเรียนตั้งคัมภีร์วิชาศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
(ค.ม.ส.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2516

(12) หนังสือประกอบการเรียนตั้งคัมภีร์วิชาภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 (ค.ม.ส.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 3
พ.ศ. 2517

(13) หนังสือประกอบการเรียนตั้งคัมภีร์วิชาภูมิศาสตร์ภูมิภาคและภูมิศาสตร์
เศรษฐกิจ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ค.ม.ส.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2516

(14) แบบเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดย พ.อ.พูนพอด
อาสนจินดา (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2514

(15) หนังสือประกอบการเรียนตั้งคัมภีร์วิชาประวัติศาสตร์ต่างประเทศ
(วิชาเลือก) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ค.ม.ส.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2514

(16) หนังสือประกอบการเรียนตั้งคัมภีร์วิชาประวัติศาสตร์ต่างประเทศ
(วิชาบังคับ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ค.ม.ส.) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2516

(17) แบบเรียนหน้าที่พลเมือง ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนต้น ของกรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 13 พ.ศ. 2516

(18) หนังสือประกอบการสอนวัฒนธรรมไทยและตะวันออก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
(ค.ม.ส.) ของกรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2515

(19) หนังสือประกอบการเรียนตั้งคัมภีร์วิชาหน้าที่พลเมือง ชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 2 (ทดลองใช้ในโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสม) โดยมาดาม มิถินทนต์ จงยุทธ สุภาพ และเสงี่ยม พรหมบุญพงศ์ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2517

หมายเหตุ: หนังสือเล่มที่ 18 และ 19 จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อใช้ในโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสม นอกเหนือจากคำตั้งกระทรวงศึกษาธิการ "เรื่องการกำหนดแบบเรียนสำหรับเลือกใช้ในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา ปี การศึกษา 2517"

3. เกณฑ์สำหรับวิเคราะห์เนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษา ได้มาจากการศึกษา ความมุ่งหมายของหมวดวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประสม พุทธศักราช 2512 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2514) ซึ่งเป็นความ มุ่งหมายเดียวกันกับความมุ่งหมายของหมวดวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญ พุทธศักราช 2503¹⁰

ขอกองเบองครุณ

1. ผู้วิจัยจะใส่เกณฑ์สำหรับวิเคราะห์เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ซึ่งสร้างขึ้นเองเป็น เครื่องมือในการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาของหมวดสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประสม โดยถือเป็นเกณฑ์ที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ เพราะได้ สร้างขึ้นโดยผู้วิจัยกับนิสิตปริญญาโท ชั้นปีที่ 2 แผนกวิชาบริหารการศึกษ่อีกจำนวน 9 คน ร่วมกันศึกษาและขยายความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่าง ละเอียด แล้วจึงให้ครูทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและให้นำหนักความสำคัญ

¹⁰สัมภาษณ์อาจารย์สมจิตต์ วิไลพรหม, ศึกษานิเทศก์แผนกวิชาสังคมศึกษา กรม ชำนาญศึกษา เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2517, เวลา 09.05 - 09.30 น., ณ สำนักงานโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาคกลุ่มที่ 1 ในโรงเรียนสามเตย วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.

ของเกณฑ์แต่ละข้อ

2. ผู้วิจัยได้สำรวจแล้วว่า ความมุ่งหมายของหมวดวิชาสังคมศึกษา ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประสม พุทธศักราช 2512 เป็นอันเดียวกับความมุ่งหมายของหมวดวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญ พุทธศักราช 2503

3. ผู้วิจัยถือว่าปริมาณหรือความมากน้อยแสดงถึงความสำคัญของเนื้อหาในแบบเรียน กล่าวคือ ถ้าผู้เรียบเรียงเน้นหัวข้อใดมาก โดยการอภิปรายหรือยกตัวอย่างประกอบไว้มาก แสดงว่าผู้เรียบเรียงเห็นความสำคัญของเรื่องนั้นมาก

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้อาจมีความคลาดเคลื่อน เนื่องจาก

1. การวิเคราะห์เนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษาจากแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน และหนังสือประกอบการสอนสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้กระทำเพียงคนเดียว ผลของการวิจัยจึงอาจไม่สมบูรณ์เท่าเทียมกับผลงานของคณะบุคคล

2. เนื่องจากมีเวลาจำกัด ผู้วิจัยไม่สามารถสัมภาษณ์ครูสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมแบบประสมได้อย่างทั่วถึง เพื่อสำรวจการใช้แบบเรียนวิชาสังคมศึกษาซึ่งโรงเรียนเหล่านั้นได้ใช้ในการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

คุณภาพของการวิจัย

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย มีดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย จะช่วยส่งเสริมแนวทางปฏิบัติสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาของประเทศในปัจจุบันและอนาคต

2. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาของหมวดวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และจะเป็นแนวทางในการเรียบเรียงแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน หนังสืออุทิศ ตลอดจนคู่มือครู

3. ผลการวิจัยจะช่วยแนะแนวทางในการจัดทำโครงการสอน กิจกรรมการเรียน การสอน และการประเมินผลการศึกษา แก่ผู้บริหารการศึกษาและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. รายงานการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงสำหรับการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของนิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาความมุ่งหมายของหมวดวิชาสังคมศึกษา ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประสม พุทธศักราช 2512 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2514) และ ค้นคว้าวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษานี้อย่างละเอียด
2. สร้างเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์เนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น โดยมีลำดับขั้นดังนี้
 - (1) ผู้วิจัยร่วมกับเพื่อนนิสิตปริญญาโทชั้นปีที่ 2 สาขาวิชานิเทศการศึกษา และพัฒนาหลักสูตร และสาขาวิชาบริหารการศึกษา รวมทั้งสิ้น 10 คน ได้ขยายความมุ่งหมายของหมวดวิชาสังคมศึกษาแต่ละข้อ แล้วสรุปเป็นความคิดรวบยอด (Concepts) เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - (2) ผู้วิจัยนำความคิดรวบยอด (Concepts) เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของวิชา สังคมศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ความมุ่งหมาย มาสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดเปิด (Open-end) , แบบประมาณค่า (Rating scale) ผู้วิจัยได้ทดลองใช้ (Try - out) แบบ สอบถามกับนิสิตปริญญาโท ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาบริหารการศึกษา นิเทศการศึกษาและ พัฒนาหลักสูตร และการสอนสังคมศึกษา จำนวน 10 คน แล้วจึงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 31 คน ให้นำหนักแต่ละขอกระทง หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามมาใช้เป็นเกณฑ์ สำหรับวิเคราะห์เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาต่อไป
3. รวบรวมแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน และหนังสือประกอบการสอนวิชา สังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบ ประสม ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ "เรื่องการกำหนดแบบเรียนสำหรับเด็กระดับมัธยมศึกษา ปีกการศึกษา 2517" จำนวนทั้งสิ้น 19 เล่ม เพื่อใช้เป็น

ประชากรสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า เพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า ไม่มีความสอดคล้องกันระหว่างความมุ่งหมายกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา แยกการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิธีการสถิติ เป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

(1) หาค่าเฉลี่ย (Mean) ของคำตอบในแบบสอบถาม ซึ่งจะนำมาใช้เป็นเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา โดยคำนวณค่าเฉลี่ยเป็นรายหมวดตามความมุ่งหมายและเป็นรายข้อ แล้วจึงหาอันดับความสำคัญของเนื้อหาสาระนั้น ๆ

(2) หาค่าความถี่ต่อไคของเกณฑ์ โดยคำนวณค่าความแปรปรวน โดยวิธี One-way Analysis of Variance by Ranks ของ Kruskal - Wallis และ หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มย่อยที่ละกลุ่ม โดยใช้วิธีการของเพียร์สัน (Pearson)

(3) วิเคราะห์เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาจากแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน และหนังสือประกอบการสอนสังคมศึกษา โดยใช้เกณฑ์ที่สร้างขึ้นเป็นหลักในการพิจารณา แล้วนับที่ปริมาณของเนื้อหาสาระนั้น ๆ เป็นจำนวนบรรทัด จำนวนหน้า และสรุปเป็นคำตอบย่อยละ

(4) วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน และหนังสือประกอบการสอนแต่ละเล่มกับความมุ่งหมายของหมวดวิชาสังคมศึกษา เป็นรายข้อ โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากอันดับความสำคัญ (The Rank Correlation Coefficient)

5. เสนอผลการวิจัยในรูปแบบตารางและการอธิบายประกอบ

คำจำกัดความ

1. ความมุ่งหมาย หมายถึง ความมุ่งหมายของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประสม พุทธศักราช 2512

2. วิชาสังคมศึกษา หมายถึง การศึกษาในวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประสม พุทธ-

ศักราช 2512

3. มัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง การศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3

4. โรงเรียนมัธยมแบบประสม หมายถึง โรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 ในโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสม ของกรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ。

5. เนื้อหาวิชา หมายถึง เนื้อหาสาระและประสมการณ์การเรียนรู้ ในหมวดวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

6. การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา หมายถึง การพิจารณาเนื้อหาสาระและประสมการณ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา จากเนื้อเรื่อง กิจกรรม รูปภาพ ตาราง แผนภูมิ ข้อควรจำและคำถามในแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน และหนังสือประกอบการสอน ไม่รวมถึงสารบัญ และคำนำ ที่ปรากฏในหนังสือดังกล่าว

7. การวิเคราะห์ความสอดคล้อง หมายถึง การเปรียบเทียบอันดับความสำคัญของเนื้อหาที่วิเคราะห์ได้จากแบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน และหนังสือประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษากับ เกณฑ์ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย